

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

říjen 2002 / ročník 3

Velká voda na politický mlýn

Dan Šťastný

Kdybychom byli pověřiví, mohli bychom si myslet, že letošní povodně nebyly žádnou náhodou. Narozdíl od Heleny Růžičkové či Antonína Baudyše, kteří je předpověděli, bychom se my mohli obviňovat z toho, že jsme je vyvolali. Proč? Rozhovor s Robertem Higglesem, uveřejněný v minulém čísle, byl totiž z velké části věnován tomu, jak významné jsou pro nárůst moci státu krizové situace ve společnosti. A příchod srpnové povodně jakoby chtěl doplnit řadu historických ilustrací ze Spojených států o něco současného, evropského i echt českého.

Pokud jsme rozhovorem s Robertem Higglesem tuto katastrofu vyvolali, věřte nám, že jsme tak neučinili schválně, neboť tak daleko bychom ve své snaze o názornou ilustraci nedošli! Když už k tomu ale jednou došlo, bylo by škoda tuto událost jen tak přejít. V následujícím textu si proto ukážeme, jak dokonale události letošního „léta“ zapadají do logiky procesu popisovaného Robertem Higglesem.

Před povodní

(aneb Stát a prevence proti povodním)

Ten, kdo na tomto místě očekává výčet chyb ze strany státu, které vedly ke zhoršené důsledků katastrofy, bude zklamán. Necítíme se povolání vyjadřovat se k tomu,

jak kvalitně je regulován tok vltavské kaskády, jak dokonalé jsou pobřežní protipovodňové zábrany či s jakým předstihem jsou lidé státními orgány před povodní varováni. Naproti tomu je třeba říci, že prevence přírodních katastrof a ochrana obyvatel před nimi bývá zcela běžně citována jako jedna ze služeb, které si lidé „kupují“ prostřednictvím daní. Nelze se potom divit, že mnozí lidé, které povodeň postihla, mohou mít pocit, že se jim za jejich daně odpovídajících služeb nedostalo. K tomu by samozřejmě mohlo dojít i v případě, že by tyto služby poskytovala soukromá společnost (i když ta má jistě více důvodů k řádnému poskytování služeb než státní organizace). Rozdíl však spočívá v tom, že zatímco v případě soukromé firmy by každý takto zklamaný zákazník měl možnost si nákup takové služby napříště rozmyslet, v případě státu nejenže takovou možnost mít nebude, ale bude nejspíše nucen si za ni ještě zaplatit. Proč?

Jednou z přirozených reakcí každého, kdo při výkonu své činnosti selže, je vysvětlit své selhání nedostatkem zdrojů, které v důsledku toho požaduje zvýšit. Zda je zvýšení ceny a předpokládané z kvalitnější služby tím, o co spotřebitelé stojí, můžeme poznat dle toho, zda takovým službám za takové ceny dávají přednost. To však v případě státní organizace nikdy poznat nemůžeme, neboť ta na svých „zákaznících“ rozhodnutí, zda si službu koupit, či nikoliv, pro jistotu nenechává. Proto je-li tím, kdo selže, státní organizace, je daleko pravděpodobnější, že za své selhání bude odměněna zvýšením svého rozpočtu, které se promítne (při nezměněných rozpočtech ostatních chapadel státu) do „ceny“ – tj. výše daní.

Všimněme si v tomto ohledu paralely mezi loňskými teroristickými útoky v USA a letošními povodněmi. Stejně jako diskuse o selhání amerických bezpečnostních slu-

(pokračování na straně 2)

Proti vyrovnanému rozpočtu

Josef Šíma

„V... případě [že by nedošlo ke zvýšení daní by nezbylo než navýšit deficit státního rozpočtu na příští rok. Ten návrh je předložen mimo jiné proto, abychom schodek zvyšovat nemuseli“, prohlásil nový, mladý a perspektivní, ministr financí. Tímto prohlášením se připojil do zástupu tzv. pravcových politiků a ekonomů, ve kterém najdeme zastánce stability v EU, ale také například Václava Klause s celou ODS či třeba nositele Nobelovy ceny za ekonomii Jamese Buchanana. Ti všichni obhajují princip vyrovnaného státního rozpočtu a dokonce jej chtějí přeměnit v zákon.

Je neoddiskutovatelnou skutečností, že daně snižují prosperitu společnosti. Narušují fungování cenového mechanismu,

a vedou tedy k plýtvání; odčerpávají část zdrojů úspěšných firem a jednotlivců, a snižují tím motivaci pracovat (vyrábět); nutí firmy přesídlit na méně výhodná, ale méně zdaňovaná místa, a spotřebitele nutí kupovat horší, ale méně zdaňované výrobky; vytváří černý trh, na kterém je obtížné využít standardní mechanismy řešení sporů a zajištění informací o výrobcích, a proto vedou ke vzniku „mafii“ a zvýšení nebezpečnosti produkovaných výrobků a služeb. Lidé jsou tedy v důsledku zdanění chudší, než by jinak byli. Tyto důsledky zdanění jsou velmi hmatatelné v méně rozvinutých zemích, kde by (vysoké) zdanění naprosto rozvrátilo tržní systém a vedlo k ještě větší chudobě a smrti velké části populace. V našich, tzv. rozvinutých zemích, si ekonomiky díky

velké produktivní schopnosti trhů zdanění mohou dovést téměř vždy bez rizika masového strádání. Výjimkou jsou krizové okamžiky, kdy politici sami sebe usvědčují z pokrytectví – zapomínají na líbivé fráze o prospěšnosti zdanění a daně ruší. To udělal prezident Beneš v roce 1945, když zrušil daně na dovážené zboží (cla), aby zabránil hrozící bídě, a podobně se chovají i politici, kteří například po záplavách zavazují daňové prázdny pro poškozené podniky. Jakmile krizové okamžiky pominou a svobodné podnikání zajistí prosperitu a dodávky laciného zboží, politici vždy daně obnoví a pokračují v šíření pověr o jejich prospěšnosti. Daně ale zůstávají zlem.

(pokračování na straně 3)

Velká voda na politický mlýn

Dan Šťastný

(pokračování ze strany 1)

žeb vyústili ve zvýšení jejich rozpočtu a pravomocí, u nás se dnes veřejně mluví o tom, jak je třeba více investovat do protipovodňových opatření a složek civilní ochrany, aby fungovaly příště lépe než letos. Ačkoliv v obou případech se může teoreticky jednat o rozumný krok, problém spočívá v tom, že to nemůžeme vědět! Zvýšení rozpočtu totiž nemusí automaticky znamenat zvýšení kvality služeb. A i kdyby tím kvalita služeb zvýšena byla, ještě to neznamená, že lidé takto kvalitní ale dražší služby preferují.

Při povodni (aneb Stát ve stavu nouze)

Samotný průběh nějaké tragické události nabízí politikům možnost se blýsknout v dobrém světle. Jen výjimečně vyjde vládnoucí politická garnitura z krize (bez ohledu na její výsledek) oslabena. I nově zvolená česká vláda tak počátkem srpna vycítila svoji příležitost.

Důležitým počátečním krokem, který utvrdil obyvatelstvo o výjimečnosti situace a přitáhnul ho k televizním obrazovkám, bylo vyhlášení stavu nouze. Politici se nechávali vozit houkajícími automobily a kroužícími vrtulníky po ohrožených oblastech, trásli si rukama a plácali se po zádech jak s postiženými, tak se záchranáři. Na provizorních a narychlo svolávaných schůzích krizového štábu vystupovali buď v ostantativně domáckém oděvu („odešel jsem uprostřed rodinné večeře...“) nebo polovojenském munduru s kanadami („již 72 hodin jsem v terénu...“). Prostřednictvím televizních kamer, které to vše dychtivě snímaly, tak vysílali obyvatelstvu jednoznačný vzkaz: podívejte, co vše pro vás děláme, jsme s vámi!

Zvýšená moc během stavu nouze dělala politikům dobře na duši. Ve svém paternalismu vůči obyvatelstvu postupně ztráceli i beztak dosti chatrné zábrany. Cítili se povolání lidem nařizovat, jak si mají pomoci. Například ministr vnitra, který se po povodních stal naprosto nejoblíbenějším politikem (vždyť měl na sobě neustále pěkné maskáče a vyhrnuté rukávy), zcela vážně uvažoval o násilné evakuaci lidí. A jakoby nebylo dost práce v boji s živlem nebo se zločinci, kteří mohli situaci využívat k rabování, nacházely si státní orgány i jiné problémy k řešení. Např. se jaly pronásledovat subjekty, které lidem nabízely plynové masky či vyčerpání zatopeného sklepa. Obyvatele bylo tedy třeba chránit před tím, aby služeb těchto subjektů náhodou nevyužili, neboť takové služby přece poskytuje stát!

Je přirozené, že v průběhu každé krizové situace se lidé oprošťují od běžných problémů a vzájemných sporů a jsou společnou tragédií spojeni více než předtím. Není o nic méně přirozenější, že z takových situací vyjde politicky posílen ten, kdo se pasoval

do vůdčí role ve společnosti – tedy politik u moci. Před povodněmi byla česká vláda nedonošeným dítětem červencových voleb, kterému politologové předpovídali jepičí život. Srpnové povodně se však pro ni ukázaly být natolik účinným lékem, že již v jejich průběhu hlasy zpochybňující její životaschopnost prakticky ustaly. K podobnému efektu došlo v sousedním Německu, kde se z politicky ztrácejícího kancléře Schroedera stal během jednoho týdne národní hrdina.

Po povodni (aneb Stát jako pojišťovna)

Ve chvíli, kdy krizová situace pomine, však pastva pro politiky nekončí. Naopak. Velké množství škod a postižených nyní představuje pro politiky příležitost pomáhat s jejich nápravou a odškodněním. Opravdový koncert „dobročinnosti“ ze strany státu proto začal až po opadnutí vody. Až tehdy se totiž stala skutečně aktuální otázka, kdo povodňové škody nahradí.

Vidina statusu hrdiny brzy vyústila v rozhodnutí vlády udělat z povodňových škod veřejnou záležitost. Bylo rozhodnuto

o pomoci všem, které povodeň postihla. Zatímco pomoc zemědělcům, kteří byli slyšet samozřejmě nejhlásitěji, není nijak překvapivá (pomáhá se jim prakticky každoročně miliardovými sumami), pomoc jiným podnikatelům a soukromým osobám již až tak běžná není. Ať už má pomoc formu peněžní dávky, dotované půjčky, dotovaného stavebního materiálu či jinou, zajistí si ti, kteří pomoc (byť z cizího) poskytují, u těch, pro něž je určena, obrovskou vděčnost. Jak je aktivita politiků, falešně nazývána solidaritou, ospravedlňována?

Vše spočívá na předstávě, že zatímco škody postihující malý počet jednotlivců (bez ohledu na jejich výši) jsou soukromou záležitostí, škody postihující velké množství lidí jsou záležitostí veřejnou. Navzdory frekvenci, s jakou tato myšlenka bez jakéhokoliv dalšího zdůvodnění během povodní zaznívala, však mezi těmito dvěma případy není principiální rozdíl. Proti povodním (stejně jako proti jakýmkoliv nepříjemným událostem) se každý může chránit několika způsoby. Vzhledem k tomu, že riziko po-

(pokračování na straně 4)

O povodňové solidaritě

Solidarita. Pojem, který jsme si v poslední době, zejména v souvislosti s nástupem Špidlovy sociální vlády, zvykli používat velmi často a kterým se někdy dokonce hodnotí i míra „lidskosti nebo dobroty“ nás lidí. Je proto dobré vyjasnit si, co taková solidarita vlastně znamená.

Při letošních povodních jsme byli svědky něčeho v naší krajině velmi zvláštního. Lidé si navzájem nezištně pomáhali, posílali peníze na povodňová konta, házeli lopatami, vyklízeli shnilý nábytek úplně cizím lidem, brali je pod svou střechu. To vše zcela dobrovolně, z vlastního rozhodnutí. Jediným „prvotním hybatelem“ zde byla vlastní vůle. Byli jsme svědky skutečné solidarity, tedy té solidarity, kterou vykazují jednotliví pomáhající, protože sami chtějí, ať už pro to mají jakékoli důvody.

Takové pojetí solidarity je plně v souladu s liberálním myšlením. Češi, ale i jiní, letos vypálili rybník všem posměváčkům, kteří se vysmívají myšlence, že by lidé byli schopni takovou pomoc poskytnout. Tito lidé tvrdí, že bez donucení státu by nikdo nikomu nepomohl. A přece se to stalo. Co to tedy vlastně znamená?

Dnes trpíme státně řízenou „solidaritou“. Stát řekne: dej sem peníze, musíš být solidární s lidmi v nouzi, a my (= STÁT) víme nejlépe, komu a jak se musí tvoje prostředky poskytnout. Když nedáš, rozuměj když nezaplatíš daně, tak jsi lidská hyena a půjdeš do vězení. Jenže násilné uzmutí peněz jednomu a darování je jinému nemá s opravdovou solidaritou, jak jsme si ji popsali výše, vůbec nic společného. Naopak, takový státní zásah opravdovou solidaritu ničí, protože lidé získávají pocit, že už jaksi zaplatili v daních, proč by tedy měli dávat ještě něco navíc. To přeci ale neznamená, že by to neudělali, kdyby bylo ponecháno na jejich vlastním rozhodnutí, co s penězi udělat. Před pár desítkami let, nemluvě o stoletích, byla klasická solidarita ne-li nezbytná pro přežití, tedy alespoň běžná. Nikdo se nepodíval, nikdo nejásal. S nárůstem moci státu a jeho kontroly nad zdroji získanými jednotlivými lidmi tento jev ustupoval. A tak dnes je klasických charitativních organizací velmi málo, a i ty, co existují, se do určité míry spoléhají na pomoc státu.

Letošní povodně nám dokázaly přinejmenším dvě věci. Zprv, že lidé jsou schopni solidarity, a to sami od sebe, z vlastních pohnutek, ačkoli jsou státem od takového chování odrazováni. Zadruhé, že lidé by se měli spoléhat především sami na sebe, protože stát nemá dost prostředků, kterými by uspokojil všechny požadavky (přičemž nesmíme zapomínat na to, že všechny prostředky musí nejprve odebrat ostatním lidem). Zatřetí, taková událost jako povodeň je dobrou zámlinkou pro další zvýšení daní, tedy další postupnou likvidaci solidarity mezi lidmi.

Zkusme si tedy tento pocit sounáležitosti a solidárního chování podržet i do normálních časů. Nebo budeme muset čekat na další přírodní katastrofu?

Ester Mohoritová

Proti vyrovnanému rozpočtu

Josef Šíma

(pokračování ze strany 1)

Proto také každý, jehož cílem je prosperita, volá po snížení daní ve všech jejich podobách. Z úsilí o snížení daní však nijak nevyplyvá úsilí o vyrovnaný rozpočet. Daňové příjmy jsou totiž pouze jednou stranou rozpočtu. Rozpočet má také svou výdajovou stranu. Existuje tedy také proces, kdy politik rozhoduje, jak s vybranými prostředky naloží. Podívejme se i zde na důsledky provádění vládních politik, tentokrát v podobě provádění politik výdajových, aby analýza rozpočtového procesu byla úplná. Rozpočtové výdaje způsobují, že peníze odebrané jedněm (daňovým plátcům) jsou převedeny druhým (daňovým příjemcům). Opět dochází k narušení fungování trhu a změně motivací. Najednou je méně nákladné neprodukovat (např. být nezaměstnaný), a proto se více lidí bude zabývat touto aktivitou – více lidí bude neprodukovat a pobírat příspěvky od daňových plátců; najednou lze vyrábět výrobek, který by jinak nikdo nechtěl, protože je buď přímo nakupován vládou, nebo dotován a prodáván za nižší cenu či rozdáván zadarmo; najednou se začíná vyplácet přeorientovat svou pozornost od přání zákazníků k získávání přízně politiků, kteří dotace rozdávají. Je proto zřejmé, že opět je podporováno chování, které nevede ke zkvalitňování poskytovaných služeb, nýbrž k závislosti na státu. Každý, kdo chápe výhody dynamické společnosti, ve které lidé usilují o odstraňování chyb a zlepšování, a proti strnulé struktuře konzumentů státních dávek, se musí i zde vyslovit pro co největší omezení vládních výdajů. Ze snahy o snížení vládních výdajů ale stejně jako v případě úsilí o snížení daní také nijak nevyplyvá úsilí o vyrovnaný rozpočet.

Z krátké analýzy, kterou jsme provedli, vyplývá, že každá strana rozpočtového procesu představuje (nejen) ekonomický problém, který brání prosperitě a má dalekosáhlé negativní dopady do nejširších sfér lidského života. Proto by každý, kdo se pokouší tento problém řešit, měl usilovat o co možná největší omezení jak výdajů tak příjmů rozpočtu. Ovšem ani z toho nijak nevyplyvá snaha o „souměrné“ snížení obou částek, tedy o zachování vyrovnaného rozpočtu. Každé snížení příjmů nebo výdajů rozpočtu bude totiž znamenat menší zásah do fungování trhu, a tedy jeho menší narušení, a je zcela jedno, zda rozpočet bude vyrovnaný, schodkový či přebytkový. Podaří-li se částečně uspět proti oběma zlům a snížit jak rozpočtové příjmy (daně), tak rozpočtové výdaje (dotace), dojde k posílení fungování trhů, tedy ke zlepšení situace. Podaří-li se výrazněji uspět v jedné oblasti, například snížit významně daně bez snížení výdajů nebo jen s malým snížením výdajů, bude i tato nová situace, v rámci které vznikne deficit rozpočtu, krokem týž směrem – k lepšímu fungování trhů a větší prosperitě. Obdobně lze považovat za příznivé, když se v situaci (např. po povodních), kdy vláda

začíná uchvacovat další moc a financuje nové státní projekty, podaří zabránit zvýšení daní i při zvýšení vládních výdajů, tj. vzniklý rozpočtový deficit je méně škodlivý, než když je zachován vyrovnaný rozpočet a kvůli vyšším výdajům (které představují jedno zlo) jsou zvýšeny i daně (které představují druhé zlo). Jinými slovy, kvůli jednomu zlu, v jehož konání se nepodaří politikům zabránit, je nesmyslné vyvolat druhé zlo, jen proto aby byl zachován vyrovnaný rozpočet.

Snaha o dosažení deficitního rozpočtu, který vznikne jako důsledek snížení daní či úspěšnou kampaní proti zvýšení daní, je tedy účtyhodným úsilím, jež má neochvějně ekonomické zdůvodnění. Ukažme si nyní, jaké by tato situace měla důsledky. Představme si tedy, co by se stalo, kdyby se podařilo prudce snížit daně (např. by došlo ke zrušení daně z příjmu) a vznikl by deficit rozpočtu, který by vláda financovala prodejem dluhopisů. Za prvé by došlo k prudkému rozvoji podnikání. Firmy a jed-

notlivci by nebyli zatěžováni daní z příjmu, nemuseli by vést daňové účetnictví, nemuseli by platit daňové poradce. Bylo by jednodušší začít podnikat a méně nákladně pokračovat v podnikání. Podnikatel by mohl reinvestovat větší část zisku, zvýšila by se akumulace kapitálu a podnikání by bylo částečně osvobozeno od úřednické zvěle, kdy úředníci-nepodnikatelé předepisují podnikatelům, co jsou například opodstatněné náklady, a co nikoli. Prosperita by se zvýšila téměř okamžitě. Jedno zlo by bylo odstraněno. Vláda by ale stále lpěla na provádění zla druhého – svých redistribučních programech. Vydala by tedy státní dluhopisy, aby své programy měla z čeho financovat. Ty by byly nabídnuty na trhu. Banky, penzijní a investiční fondy, zahraniční investoři by stáli před volbou, zda tyto dluhopisy koupit. Některé firmy a jednotlivci by je patrně koupili. Důležité však je, že některé firmy a někteří lidé by je nekoupili. Najednou by nastala situace, že podnikate-

(pokračování na straně 4)

Je libo eurorohlík?

Zdá se, že po slivovici, rumu a utopencích stoupla eurolegislativa a její horlivé přemutí českému spotřebiteli na další kuří oko: povinné balení pekařských výrobků způsobilo v samoobsluhách v minulých dnech značné rozčarování. „To přece nedává smysl“, rozčilují se lidé ve frontě u pultu, kde dříve stávaly koše s pečivem.

Je půvabné, jak lidé hledají v legislativě, která upravuje, co se má jak, kdy a za kolik prodávat, smysl. Otázka, zda je správné prodávat rohlík zabalený, nebo ne, je stejně smysluplná jako otázka, zda je správné prodávat auta s airbagem. I když bychom připustili, že zabalený rohlík a auto s airbagem jsou objektivně pro zdraví lepší než rohlík a auto „bez“, ponecháním volby na spotřebiteli mu nelze ublížit! Vezměme si příklad zmíněných airbagů.

V současné době si spotřebitelé stále mohou zvolit, zda své auto vybavit airbagy, či nikoliv. Někteří preferují vyšší bezpečí za vyšší cenu, jiní se bez něj raději obejdou a na svém autě ušetří. Je zřejmé a nikdo by to nezpochybňoval, že kdyby legislativa airbagy zakazovala, poškodí tím ty, kteří si je dnes kupují. Kdyby legislativa airbagy naopak předepisovala, poškodila by tím zase ty, kteří si je dnes nekupují. Ti by totiž byli proti své vůli nuceni utratit za auto více, vzdát se jiné výbavy auta, které si cenili více než airbagu, anebo by si auto již nemohli dovolit. Legislativa ohledně airbagů v autě proto nemůže spotřebitelům nikdy pomoci, může jim jenom uškodit.

Identicky je tomu s balenými rohlíky, pouze s tím rozdílem, že zde již spotřebitelé možnost volby nemají. Ti, kterým vadil pocit, že v koších s rohlíky se mohli přehrabovat jiní lidé, si kupovali pečivo balené, nebo chodili do pekáren, kde je obsloužili zpoza pultu prodavačky, o nichž předpokládali, že jsou umyté. Ostatní, kterým to nevadilo, se obsloužili sami. Nově přijatá legislativa to těmto lidem nyní zakazuje a nutí je kupovat si pečivo balené – a dražší. Stejně jako by spotřebitelům uškodila legislativa příkazující airbagy, poškodila spotřebitele i legislativa příkazující balení pečiva.

Ačkoliv je tedy odpor lidí (spotřebitelů i obchodníků!) proti rohlíkovému zákonu oprávněný, zlobí se povětšinou z malicherných důvodů. Neuvědomují si, že stejně špatné jsou pro ně i jiné předpisy, pouze si už na ně zvykli. České návody, bezpečnostní pásy, nutriční informace, záruky, to vše bývá prezentováno jako výdobytky pro spotřebitele – ve skutečnosti jde o omezení jejich volby. Škoda, že si tuto skutečnost uvědomuje tak málo lidí. V důsledku toho se dá očekávat, že v budoucnu budeme jako spotřebitelé postupně přicházet o další možnosti volby – třeba právě v otázce airbagu v našem automobilu. To, co a jak se prodává, je typicky důsledkem rozhodnutí spotřebitelů. Kdyby lidem volně prodávané pečivo vadilo a preferovali by pečivo balené, museli by se obchodníci těmto preferencím přizpůsobit. Pečivo by se prodávalo balené bez jakékoliv legislativy. Ze skutečnosti, že se tak nedělo, lze dovozovat, že lidé o balené pečivo příliš nestáli.

Dan Šťastný

Velká voda na politický mlýn - Dan Šťastný

(pokračování ze strany 2)

vodně je místně specifické, může každý pravděpodobnost svého poškození povodní ovlivňovat svým rozhodnutím, kde bude bydlet či podnikat. Z toho neplyne, že u řeky nebude nebo nemá nikdo bydlet, jak si z letošních povodní vyvodili úředníci stavebních úřadů, kteří ohlásili, že při udělování stavebních povolení v záplavových oblastech „přitvrdí“. Pouze z toho plyne, že je to rizikovější. I ti lidé, co se rozhodnou vyšší riziko povodně podstoupit, však mají možnost toto riziko eliminovat - vzhledem k náhodnému charakteru povodní není žádným překvapením, že je možné se proti nim pojistit. A konečně ti, kteří se z jakéhokoliv důvodu rozhodli se proti povodni nepojistit, mohou v případě, že je povodeň postihne, požádat o pomoc ostatní. Všechny tyto možnosti (prevence, pojištění, solidarita) mají jednotliví lidé bez ohledu na to, kolik lidí daná událost postihne. Není proto důvod škody postihující malý a velký počet lidí rozlišovat. Proč se tak tedy děje? Proč by politici prohlásili milionovou škodu jednoho člověka za soukromou záležitost a milionovou škodu 30 tisíc lidí za záležitost veřejnou?

Odpověď spočívá ve skutečnosti, že tyto situace jsou jako rozdílné vnímány právě politiky: málo postižených, malá publicita, málo vděčných voličů; mnoho postižených, mnoho publicity, mnoho vděčných voličů. A tak ačkoliv v žádném z výše uvedených způsobů eliminace povodňového rizika či škod stát a politici nijak nefigurovali, rádi se „do hry“ zapojí v případě, že to pro ně skrývá nějaké výhody. Proto v případech, kdy je hodně postižených, mluví politici o tom, jak ne každý je schopen riziko zvážít, jak je složité uzavřít pojistnou smlouvu a jak si všichni musíme pomáhat. Nenápadně tak

na sebe přebírají roli pojišťoven, pouze s tím podstatným rozdílem, že se potenciálně poškození již nemohou sami rozhodnout, zda a kde se pojistí. Je zřejmé, že čím aktivnější stát v roli povinné pojišťovny bude, tím méně lidí se bude pojišťovat u pojišťoven komerčních (které vám - narozdíl od státu - nemohou znárodnit dům, když si ho u nich nepojistíte...). Ne náhodou se tak evropská politika chopila příležitosti a navrhli vytvoření celoevropského fondu na krytí škod všech budoucích povodní. Tento vývoj vysílá všem, kteří riziko povodní zvažují, jasný signál, že proti dostatečně velkým katastrofám jsme všichni de facto pojištěni.

To se neobchází bez následků. Lidé jsou motivováni brát rizika těchto katastrof na lehčí váhu, více riskovat a nepojišťovat se. U řeky platí lidé stejnou „pojistku“ (tj. daně) jako lidé v bezrizikových oblastech. Bydlení u řeky je tak fakticky dotováno, neboť je levnější, než by jinak bylo. K podobnému dotování dochází např. v některých přímořských oblastech Spojených států, které jsou postižovány silným vlnobitím. Zde jsou dotováni majitelé nemovitostí (povětšinou bohatí lidé!) tím, že se nemusí namáhat platit si pojištění, neboť jsou přivyklí pomoci ze strany vlády. Dotování bydlení v rizikových oblastech vede k tomu, že tam bydlí více lidí, než by jinak bydlelo, a dochází proto k větším škodám, než by normálně docházelo. Dochází k plýtvání, v jehož důsledku je společnost chudší, než by jinak mohla být.

Na své pojišťovací (a v současné době zejména odškodňovací) aktivity navíc stát potřebuje vyšší zdroje než doposud, a tak se povodně staly důvodem pro další oblíbený politický koníček - zvyšování daní. K vyšším daním ještě připočtete zavedení mnoha re-

gulačních opatření a odložení mnoha nutných, ale politicky bolestivých reforem. „Dočasnost“, s jakou jsou všechna tato opatření přijímána, může zkrátit jen ty, kteří nikdy neviděli politiky něco dělat dočasně.

Přírodní katastrofy, stejně jako katastrofy mající svůj původ v lidech samotných (vátky, hospodářské krize apod.), představují krizová období, na nichž politická moc vydělává, neboť během nich získává nejen slávu, ale i moc, které se po skončení krize jen pomalu a neochotně vzdává. Politici, ukrývající se za ideu státu, vydělávají na tolik rozšířeném přesvědčení mnoha lidí o naldiskosti státu, jakoby stát byl schopen zvládnout něco, čeho lidé sami nejsou schopni. Stát však nevytváří nic, co pomáhá krize řešit, neumí pomáhat, umí jen jedněm brát a druhým dávat, čímž ničí motivace lidí k tomu, aby něco vytvářeli. A to je to poslední, čeho je v krizové situaci třeba!

Solut@on
internet na vaší straně

Internet Vám pomůže
zvítězit.

My Vám pomůžeme
s Internetem.

Provozovna společnosti:
Na Křivíně 1, 140 00 Praha 4

Telefon: 61 00 94 00
Peegas +420-605-229389
Eurotel +420-602-767756
Fax: 61 00 94 24
E-mail: info@2s.cz
http://www.2s.cz

Proti vyrovnanému rozpočtu - Josef Šíma

(pokračování ze strany 3)

li nebyly odebrány zisky formou daní a on se mohl rozhodnout investovat je do jiných než státních dluhopisů. Ze situace, kdy všichni formou daní museli přispívat na státní přerozdělovací programy, jsme se přesunuli do stavu, kdy na státní přerozdělování přispívá jen ten, kdo chce, tj. ten, kdo si koupí státní dluh. Banky, penzijní a investiční fondy by se mohly rozhodnout, že nebudou investovat do státních dluhopisů a touto svou strategií oslovit právě ty podnikatele, kteří své nezdaňované příjmy nechtějí investovat do státních projektů. Mohl by se tak oddělit „státní“ a „soukromý“ sektor, jejichž velikosti by byly určovány počtem skutečných podnikatelů, kteří provádějí investice, a počtem spekulantů obchodujících se státním dluhem. Možná by se pomalu začalo ukazovat, že tolik zdůrazňovaná bezpečnost a z toho vyplývající výhodnost státních dluhopisů (riziko státního bankrotu) je jen další fikcí, kterou stát šíří, aby snadněji financoval své programy. Rostoucí rizikovitost státních dluhopisů by

odrazovala další „investory“, kteří by následně přecházeli do soukromého sektoru a hledali skutečné investice, do kterých by umístili své prostředky. To by dále zvyšovalo produktivitu soukromého sektoru a vláda by začínala mít problémy nacházet trh pro své dluhy. Tento vývoj by vytvářel tlak na snížení vládních výdajů - tedy omezení druhého ze zel. Svobodný trh by měl volnou cestu ke tvoření prosperity.

Je zjevné, že snaha o vyrovnaný rozpočet se v rukou politiků přeměňuje v zástěrku ke zvyšování daní (podobně jako například snaha o vyrovnanou obchodní bilanci vede k zavádění cel, omezování dovozu a dotování vývozu). Vyrovnaný rozpočet nemůže být smysluplným samostatným cílem hospodářské politiky. Veškeré síly je třeba vrhnout na úsilí o snížení příjmů a snížení výdajů státu. Bez ohledu na symetričnost úspěšnosti těchto snah bude každé omezení příjmů státu stejně jako každé omezení výdajů státu malým vítězstvím.

Předplatné TL na rok 2002

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?*

*Předplaťte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Všechna čísla roku 2001 a předplatné na rok 2002 získá ten, kdo daruje Liberálnímu institutu minimálně 250,- Kč na jeho činnost. Předplatné pouze na rok 2002 lze získat minimálně za 150,- Kč. Elektronické předplatné ve formátu pdf za polovinu!

Účet 55 94 61/0300

Standardní roční předplatné: 0,25 g zlata
e-gold účet: 131844

Více o e-gold na: www.libinst.cz

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

**TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz**

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.